

John Williams, *Stoner*

Copyright © 1965 by John Williams
All rights reserved

© 2014, 2016 by Editura POLIROM, pentru
traducerea în limba română

Această carte este protejată prin copyright. Reproducerea integrală sau parțială, multiplicarea prin orice mijloace și sub orice formă, cum ar fi xeroxarea, scanarea, transpunerea în format electronic sau audio, punerea la dispoziția publică, inclusiv prin internet sau prin rețele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informațiilor, cu scop comercial sau gratuit, precum și alte fapte similare săvârșite fără permisiunea scrisă a deținătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislației cu privire la protecția proprietății intelectuale și se pedepesc penal și/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

Pe copertă: Thomas Eakins (1844-1916), *Gânditorul: portretul lui Louis N. Kenton* (1900)

www.polirom.ro

Editura POLIROM
Iași, B-dul Carol I nr. 4; P.O. BOX 266, 700506
București, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A,
sc. 1, et. 1, sector 4, 040031, O.P. 53

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României:

WILLIAMS, JOHN

Stoner / John Williams; trad din limba engleză de
Ariadna Ponta. – Iași: Polirom, 2016

ISBN print: 978-973-46-6179-4

ISBN ePub: 978-973-46-5088-0

ISBN PDF: 978-973-46-5089-7

I. Ponta, Ariadna (trad.)

821.111(73)-31=135.1

Printed in ROMANIA

JOHN WILLIAMS

Stoner

Traducere din limba engleză
de Ariadna Ponta

POLIROM
2016

William Stoner a intrat la Universitatea din Missouri în anul 1910, la vârsta de nouăsprezece ani. Opt ani mai târziu, în toiu Primului Război Mondial, și-a luat doctoratul și a acceptat un post de asistent la aceeași Universitate, unde a predat până la moarte, în 1956. Nu a ajuns mai mult de lector și puțini studenți și-l aminteau cât de cât după ce încheiau un curs de-al lui. Când a murit, colegii au donat bibliotecii Universității, în memoria lui, un manuscris medieval. Manuscrisul se găsește și acum în Secțiunea de Cărți Rare, cu inscripția „Oferit Bibliotecii Universității din Missouri în memoria lui William Stoner, membru al Catedrei de Engleză. Din partea colegilor“.

Câte un student care dă peste numele lui se mai întreabă poate, într-o doară, cine a fost William Stoner, dar rareori curiozitatea trece dincolo de o întrebare indiferentă. Colegii lui Stoner, care nu-l stimau cine știe ce nici când era în viață, abia dacă îl mai pomenesc; pentru cei mai în vârstă, numele lui e o amintire a finalului care îi așteaptă pe toți; pentru cei mai tineri, e doar un simplu sunet care nu evocă nici un trecut și nici o identitate la care s-ar putea raporta ei sau carierele lor.

S-a născut în 1891, la o fermă micuță din centrul statului Missouri, aproape de satul Booneville, la vreo șaiszeci și ceva de kilometri de Columbia, orașul Universității. Cu toate că părinții erau tineri la nașterea lui – tatăl lui avea douăzeci și cinci de ani, mama doar douăzeci –, Stoner i-a văzut mereu, chiar și când era mic, ca pe niște oameni bătrâni. La treizeci de ani tatăl lui arăta de cincizeci; încovoiat de muncă, privea fără speranță la peticul de pământ arid care îi hrănea familia de la un an la altul. Mama lui își ducea viața răbdătoare, ca pe un moment care se tot prelungea și pe care trebuia să-l suporte. Avea ochii foarte deschiși la culoare și încetoșați, iar ridurile minuscule din jurul lor erau accentuate de părul încărunțit pieptănat peste cap și strâns într-un coc la ceafă.

William Stoner nu-și amintea vreo vârstă la care să nu fi avut responsabilitățile lui în gospodărie. La șase ani mulgea vacile costelive, dădea lături porcilor din cocina aflată la câțiva pași de casă și aduna ouăle de la un cârd de găini anemice. Chiar și după ce a început să meargă la școala din sat, aflată la treisprezece kilometri distanță de fermă, din zori și până după ce se lăsa întunericul ziua lui era plină de îndatoriri de un fel sau altul. La șaptesprezece ani începuse să meargă adus de umeri sub povara treburilor.

Era o gospodărie singuratică, în care el era unicul copil și nu aveau nimic în comun în afară de necesitatea trudei. Seara stăteau toți trei în bucătăria mică, luminată de o singură lampă cu kerosen, cu ochii ațintiți la flacăra gălbuie; adesea, în răstimpul de o oră și ceva dintre cină și culcare, singurul sunet care se

auzea erau mișcările ostenite ale unui trup pe scaunul cu spătar drept și scârțâitul slab al unei grinzi care ceda puțin câte puțin sub greutatea anilor casei.

Casa era construită sub forma unui pătrat rudimentar, iar șipcile nevopsite se lăsaseră în dreptul prispei și al ușilor. În timp, împrumutase culorile pământului uscat – maro și cenușiu, striat cu alb. Pe o latură a casei se întindeau un salonaș lung, mobilat sărăcăcios cu scaune cu spătar drept și câteva mese cioplite, și o bucătărie unde membrii familiei stăteau mai tot timpul când erau cu toții acasă. Pe partea cealaltă erau două dormitoare, fiecare mobilat cu câte un pat de fier vopsit în alb, un scaun cu spătarul drept și o masă cu o lampă și un lighean pentru spălat. Podelele aveau dușumele nevopsite, cu spații între ele și care scârțâiau de vechi ce erau; praful se strecura întruna printre scânduri și mama lui Stoner trebuia să-l măture în fiecare dimineață.

La școală își făcea lecțiile tot ca pe niște corvezi gospodărești, doar ceva mai puțin epizante decât cele de la fermă. Când a absolvit liceul, în primăvara lui 1910, se aștepta să preia și mai multe din muncile câmpului; avea impresia că, de la o vreme, taică-său era tot mai lent și mai slăbit.

Dar într-o seară, spre sfârșitul primăverii, la capătul unei zile întregi de prășit porumbul, când stăteau în bucătărie după ce fuseseră strânse vasele, i-a zis:

— Fuse p-aci inspectorul funciar săptămâna trecută.

William și-a ridicat privirea din mușamaua cu pătrățele albe și roșii, întinsă frumos pe masa rotundă din bucătărie. Nu a spus nimic.

— Cică au o școală nouă la Universitate, în Columbia. Îi zice Colegiul Agricol. Spune că ar trebui să te duci. Ține patru ani.

— Patru ani, a spus Stoner. Costă bani?

— Poți să muncești pentru casă și masă, a spus tatăl său. Maică-ta are un văr d-a'ntâia care are o casă la marginea orașului. O să fie nevoie de cărți și alte de-astea. Aș putea să-ți trimit trei dolari pe lună.

William și-a întins palmele pe fața de masă care lucea stins în lumina lămpii. Nu fusese niciodată mai departe de Booneville, adică la douăzeci și cinci de kilometri de fermă. A înghițit în sec ca să-și potolească tremurul vocii.

— Crezi că te descurci pe-aici singur? a întrebat.

— Eu și cu maică-ta ne descurcăm. O să pun grâu p-alea douăzeci de sus; asta mai taie din muncă.

William s-a întors către maică-sa.

— Mamă? a întrebat.

Ea a răspuns cu un glas lipsit de expresie.

— Faci ce zice taică-tău.

— Chiar vreți să merg? a întrebat, de parcă aproape că spera să audă o negare. Chiar vreți să mă duc?

Taică-său s-a foit pe scaun. Și-a privit degetele groase, pline de bătăături și de crăpături în care pământul intrase atât de adânc, că nu mai ieșea nici la spălat. Și-a încrucișat degetele și le-a ridicat deasupra mesei, aproape într-un gest de rugăciune.

— Io n-am făcut nici un fel de școală, a spus, privindu-și mâinile. Am început să muncesc la o fermă când am terminat clasa a șasea. Nu prea dădeam io doi bani pe școală

când eram tânăr. Da' acuma, nu știu. Pământul ăsta parcă se face tot mai uscat și mai greu de lucrat pe an ce trece; nu mai e bogat ca atunci când eram io mic. Inspectorul zice că acuma au idei noi, fac altfel lucrurile și asta te învață la Universitate. Poate că așa o fi. Uneori, când muncesc la câmp, m-apuc și mă gândesc.

S-a oprit. Degetele i s-au încleștat și mâinile împreunate au căzut pe masă.

— M-apuc și mă gândesc...

Și-a privit încruntat mâinile și a scuturat din cap.

— Te duci la Universitate când vine toamna. Maică-ta și cu mine ne descurcăm noi.

Era cel mai lung discurs pe care îl auzise vreodată de la tatăl său. În toamnă s-a dus la Columbia și s-a înscris în anul întâi la Universitate, la Colegiul Agricol.

A sosit în Columbia într-un costum nou de postav negru, comandat din catalogul Sears & Roebuck și plătit cu banii de pe ouăle vândute de maică-sa, un palton ponosit care fusese al tatălui lui, o pereche de pantaloni albaștri de serj cu care, o dată pe lună, mergea la Biserica Metodistă din Booneville, două cămăși albe, două rânduri de haine de lucru și douăzeci și cinci de dolari peșin în buzunar, pe care taică-său îi împrumutase de la un vecin contra grâului din toamnă. A pornit pe jos din Booneville, unde îl aduseseră părinții dimineața devreme, cu căruța familiei trasă de un catâr.

Era o zi fierbinte de toamnă, iar drumul de la Booneville la Columbia era plin de praf; mergea de aproape o oră când l-a prins din

urmă o căruță cu mărfuri și căruțașul l-a întrebat dacă vrea să-l ia. A dat din cap că da și s-a urcat pe capră. Pantalonii de serj erau roșii de praf până la genunchi, iar fața arsă de soare și de vânt era acoperită de o crustă de mizerie de la praful de pe drum amestecat cu sudoare. Drumul a fost lung și tot timpul și-a scuturat pantalonii cu gesturi stângace și și-a trecut mâinile prin părul aspru, nisipiu, care refuza să se așeze cum trebuie pe cap.

Au ajuns în Columbia spre seară. Căruțașul l-a lăsat pe Stoner la marginea orașului și i-a indicat un grup de clădiri la umbra unor ulmi înalți.

— Uite-ți Universitatea, a spus. Acolo ți-e școala.

Timp de câteva minute după ce omul s-a îndepărtat, Stoner a rămas nemișcat, cu ochii țintă la complexul de clădiri. Nu mai văzuse niciodată ceva atât de impunător. Clădirile de cărămidă roșie se întindeau dincolo de un gazon larg, întrerupt de alei pietruite și de mici petice de grădină. Dincolo de uimirea și teama pe care i le inspirau, l-a cuprins brusc și o senzație de siguranță și liniște pe care nu o cunoscuse până atunci. Cu toate că era târziu, s-a plimbat minute bune pe la marginea campusului, privind doar, ca și cum n-ar fi avut dreptul să intre.

Începuse să se întunece când a întrebat un trecător cum ajunge la Ashland Gravel, drumul care avea să-l ducă la ferma lui Jim Foote, vărul primar al mamei sale, pentru care urma să muncească; și se făcuse deja întuneric când a ajuns la casa albă, cu două niveluri, în care avea să locuiască. Nu le cunoștea pe gazdele sale și i se părea ciudat să apară la ușa lor atât de târziu.

L-au întâmpinat cu o înclinare a capului, studiindu-l îndeaproape. După câteva momente, timp în care Stoner stătuse stingher în ușă, Jim Foote i-a făcut semn să intre într-un salonaș slab luminat, ticsit de mobilă tapițată și bibelouri înșirate pe mese care luceau stins. A rămas în picioare.

— Ai mâncat? a întrebat Foote.

— Nu, domnule, a răspuns Stoner.

Doamna Foote i-a făcut semn cu degetul să o urmeze și a pornit cu pași neauziți. Stoner a traversat în urma ei câteva camere până au ajuns în bucătărie, unde i s-a indicat să se așeze la masă. Femeia i-a pus în față o ulcică cu lapte și câteva bucăți de turtă rece de mălai. Stoner a băut laptele, dar în gura lui, uscată de emoțiile trăite pâinea nu voia să intre.

Foote a intrat în încăpere și a rămas în picioare lângă nevasta lui. Era un bărbat mărunt, nu avea mai mult de un metru șai-zeci, cu o față lungă și nas ascuțit. Nevasta lui era masivă și mai înaltă cu o palmă decât el; ochii nu i se vedeau din spatele ochelariilor fără rame și își ținea strânse buzele subțiri. L-au urmărit cu priviri lacome tot timpul cât și-a băut laptele.

— Dai hrană și apă la vite, duci resturile la porci dimineța, a turuit Foote.

Stoner l-a privit fără să înțeleagă.

— Cum?

— Asta ai de făcut dimineța, a spus Foote, înainte să pleci la școală. Pe urmă, seara, le dai iar mâncare și apă, hrănești porcii, aduni ouăle, mulgi vacile. Tai lemne pentru foc când ai vreme. La sfârșit de săptămână mă ajuți la ce am de făcut.

— Da, domnule, a spus Stoner.

Foote l-a studiat o clipă.